

METODISKIE IETEIKUMI ATBALSTA GRUPĀM

ATBALSTA GRUPU DARBS BĒRNU UN JAUNIEŠU AR SPECIĀLĀM VAJADZĪBĀM UN RISKĀ GRUPU INTEGRĀCIJAI

E-materiāls

Izglītības iniciatīvu centrs, 2015.

- ▶ Materiāls izstrādāts kā informatīvs materiāls Atbalsta grupu dalībniekiem, kuri organizē dažādus pasākumus bērniem un jauniešiem ar speciālām vajadzībām.
- ▶ Šo informatīvo materiālu ieteicams izmantot arī pašvaldību darbiniekiem darbā ar bērniem ar speciālām vajadzībām iekļaujošas izglītības sekmēšanai un sociālajai integrācijai.
- ▶ *Materiālu izstrādāja: Izglītības iniciatīvu centra eksperti*

www.iic.lv

MĒRĶI

- Uzlabot pašvaldību darbinieku rīcībspēju bērnu un jauniešu ar speciālām vajadzībām un riska grupu bērnu un jauniešu integrācijai izglītībā un sabiedrībā.
- Sagatavot Atbalsta grupu komandas iekļaujošas izglītības veicināšanai un sociālās iekļaušanas darbam pašvaldībās.

TĒMAS

1. Iekļaujošas izglītības vērtības.
2. Atbalsta grupas, to loma bērnu un jauniešu ar speciālām vajadzībām sociālās integrācijas veicināšanā.
3. Tolerance un iecietība sociālās integrācijas un iekļaujošas izglītības īstenošanā.
4. Stereotipu un aizspriedumu ietekme saskarsmē, to pārvarēšanas mehānismi.
5. Attieksmes maiņa pret cilvēkiem ar īpašām un speciālām vajadzībām.
6. Komunikācija ar bērniem ar dažādiem funkcionāliem traucējumiem.
7. Iekļaujošu pasākumu plānošana un organizēšanas metodika.
8. Ilgtspējīga atbalsta grupas darbība.

1. Iekļaujošas izglītības vērtības

KAS IR IEKĻAUJOŠA IZGLĪTĪBA?

UNESCO definē iekļaujošu izglītību kā **procesu**, kurā tiek **nodrošinātas atbilstošas visu izglītojamo daudzveidīgās vajadzības, palielinot ikviena līdzdalības iespējas** mācību procesā, kultūrā un dažādās kopienās un **samazinot izslēgšanas iespējas** no izglītības un izglītībā.

- ▶ **iekļaujošas izglītības vadmotīvs** - „Izglītība visiem”, neatkarīgi no bērnu vajadzībām, spējām, veselības, sociālā stāvokļa, tautības, dzimuma, reliģijas, dzīvesvietas.
- ▶ **iekļaujošas skolas pamatjautājums**: «Vai skola ir pietiekami laba bērnam?», nevis bērns pietiekami «labs» skolai.
- ▶ **iekļaujoša skola, pirmsskolas izglītības iestāde** – **vispārizglītojošā izglītības iestāde**, kas spēj **atzīt katra bērna nozīmību**, pieņemt to, **nodrošināt tiesību un vajadzību ievērošanu** bērna **aktīvai līdzdalībai**.

viena no cilvēku
pamattiesībām

atspoguļo
demokrātiskas
sabiedrības vērtības

leklājuša izglītība

sniedz labu praksi
izglītībā

adaptēta un pielāgota
cilvēka individuālajām
vajadzībām

Iekļaujošu izglītību raksturo

pieejamība

*tuvākā skola vai skola,
kurā visērtāk nokļūt,
un skolas vide, kas ir
piemērota bērna
vajadzībām*

līdzdalība

*bērns ir aktīvs visu
nodarbību/stundu,
pasākumu
dalībnieks, nevis
vērotājs no malas*

atbalsts

*bērns saņem nepieciešamo
atbalstu (piemērotas mācību
programmas, speciālistu
konsultācijas vai klātbūtni,
asistentu, ja to paredz
normatīvie akti utt.), kas
palīdz sekmīgi mācīties*

IEKĻAUJOŠA IZGLĪTĪBA LATVIJĀ

1998.

- Līdz 20. gadsimta 50. gadiem Latvijā speciālā izglītība tika nodrošināta tikai un vienīgi īpašās segregētās izglītības iestādēs kurliem, akliem vai garīgi slimiem bērniem. Padomju laikā paplašinājās palīgskolu tīkls, nosūtot tur daļu bērnu ar psihiskās attīstības aizturēm. Tas bērnam bija „zīmogs” uz mūžu, jo ar palīgskolas diplomu bija ierobežota viņa tālākā izglītošanās. Bērniem ar uzvedības un attīstības problēmām uzmanība tika pievērsta tikai 70. gados, un arī tad pieeja bija tīri medicīniska, „korigējoša”, vairāk vērību pievēršot defektam, nevis bērnam. (Zamskis, 2007).

Līdz 20.gs.
50. gadiem

- Jēdzieni «iekļaujoša izglītība», «iekļaušana» Latvijā ienāca līdz ar programmas „Pārmaiņas izglītībā” projektu „Soli pa solim” 1998. gadā. Līdz tam bērniem ar īpašām vajadzībām galvenokārt tika piedāvāti speciālie bērnudārzi un skolas (palīgskolas). Latvijā, tāpat kā visā bijušās Padomju Savienības teritorijā, padomju defektoloģijas zinātne vēl joprojām spēcīgi iespaido izglītību bērniem ar īpašām vajadzībām.

Patlaban

- Risinājumi iekļaujošas izglītības īstenošanai radušies praksē, empīriskā ceļā, vecākiem un skolotājiem sastopoties ar dažādām situācijām. Valsts likumdošana paredz vienlīdzīgas tiesības uz izglītību, vecāki var izvēlēties to izglītības iestādi, kas viņa bērnam šķiet vispiemērotākā.

IEGUVUMI, ĪSTENOJOT IEKĻAUSĀNU

Bērniem ar īpašām vajadzībām:

- ▶ Mērķtiecīgi veidota sadarbība ar vienaudžiem veicina motorikas attīstību, kā arī uzlabo izziņas, valodas, sociāli – emocionālo attīstību.
- ▶ Vienaudži ir kā lomas modeļi.
- ▶ Bērns apgūst prasmes un izmanto tās funkcionāli.
- ▶ Veicina stipro pušu, talantu, interešu attīstību.
- ▶ Iespēja piedalīties klases dzīvē un atrast draugus.

Bērniem, kam nav speciālu vajadzību:

- ▶ Mācās pieņemt atšķirības.
- ▶ Paplašinās iespējas dažādu draudzīgu attiecību veidošanā.
- ▶ Veicina sadarbību.
- ▶ Attīstās radošās spējas, attapība un līdzjūtība.

Ģimenēm:

- ▶ Rodas izpratne par tipisku un netipisku attīstību.
- ▶ Ir vecāki, kas izrāda atbalstu.
- ▶ Paplašinās aktīva dalība piemērotu un funkcionālu mācību uzdevumu izstrādē.
- ▶ Visi vecāki ir daļa no sabiedrības.

Pedagogiem un citiem darbiniekiem:

- ▶ Pedagogiem veidojas labāka izpratne par individuālajām atšķirībām.
- ▶ Pedagogi apgūst metodes, kuras veicina un attīsta dažādus mācīšanās stilus visiem bērniem.
- ▶ Speciālisti, ārsti – defektologi, medicīnas darbinieki, arī pedagogi izstrādā holistisko pieeju, kas ir orientēta uz bērnu veselumā.

Sabiedrībai:

- ▶ Vietējās sabiedrības locekļiem veidojas jauna izpratne par atšķirībām un māka tās cienīt.

SOCIĀLĀS IEKĻAUŠANAS IZPRATNE

- ▶ **Sociālā iekļaušana** ir process, kura mērķis ir sociālās atstumtības riskam pakļautajām personām **nodrošināt iespējas, pakalpojumus un resursus**, kuri nepieciešami, lai pilnvērtīgi piedalītos sabiedrības ekonomiskajā, sociālajā un kultūras dzīvē, uzlabojot dzīves līmeni un labklājību, kā arī lielākas līdzdalības iespējas lēmumu pieņemšanā un pieejamību personas pamattiesībām.
- ▶ **Sociālā atstumtība** ir indivīdu vai cilvēku grupu **nespēja iekļauties sabiedrībā** nabadzības, nepietiekamas izglītības, bezdarba, invaliditātes, diskriminācijas vai citu apstākļu dēļ.
- ▶ **Sociālās atstumtības riskam pakļautās iedzīvotāju grupas** ir iedzīvotāju grupas, kurām ir **liegta vai apgrūtinātas iespējas iegūt pietiekamus ienākumus, saņemt dažādus pakalpojumus un preces**, kuras ir būtiski nepieciešamas pilnvērtīgai funkcionēšanai sabiedrībā.

2. Atbalsta grupas, to loma bērnu un jauniešu ar speciālām vajadzībām sociālās integrācijas veicināšanā

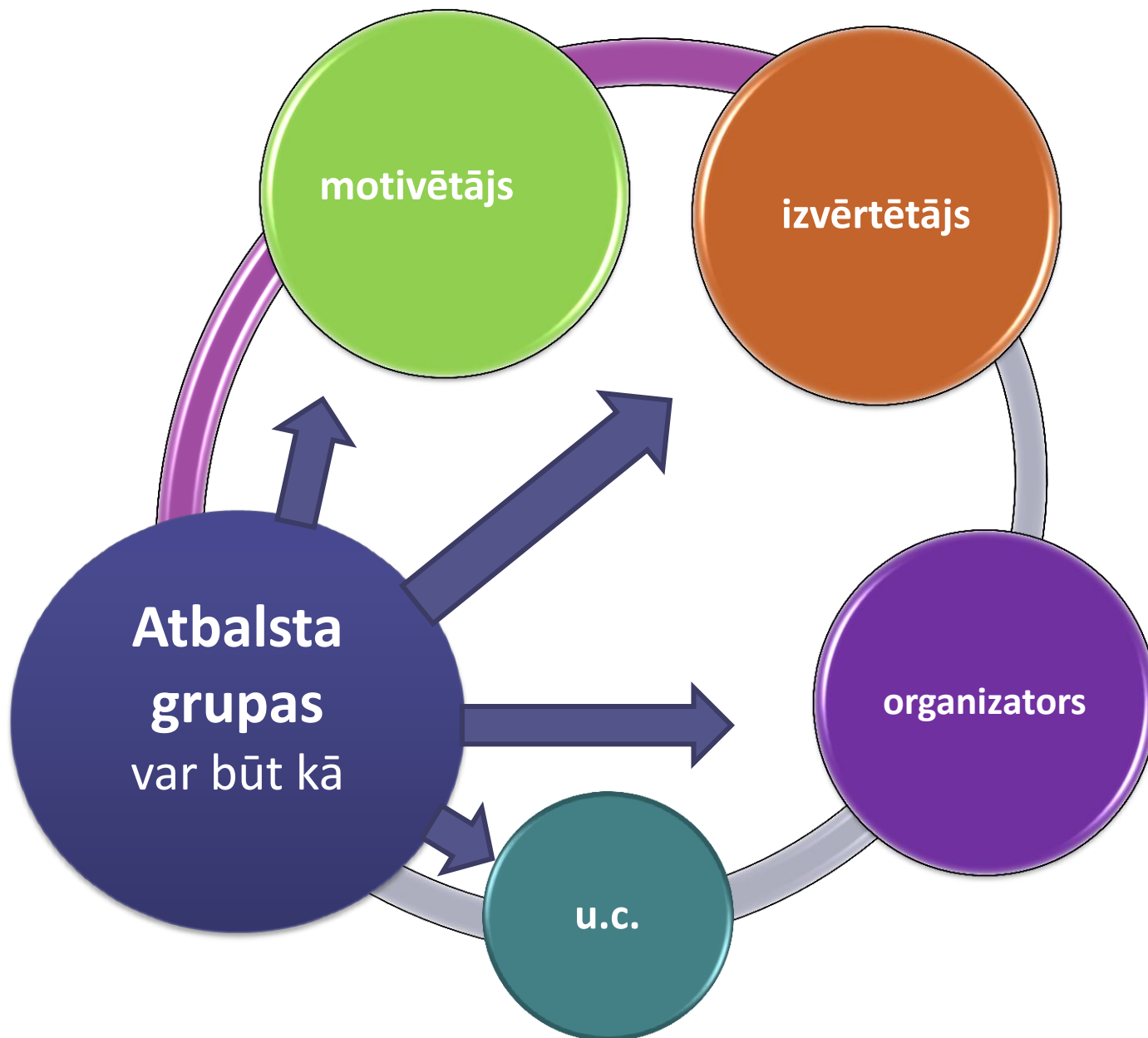
Atbalsta grupas ir dažādu jomu profesionāļu kopa, kas veicina kādu problēmu, grūtību un/vai dzīves situāciju pozitīvu un labvēlīgu risinājumu vai aktualizāciju.

ATBALSTA GRUPAS DARBA MĒRĶIS

- ▶ **Izveidot** vispusīga, koordinēta pedagoģiska, psiholoģiska, sociāla **atbalsta sistēmu** bērniem, skolēniem, viņu vecākiem, pedagogiem.
- ▶ **Sekmēt bērnu iekļaušanu** izglītības procesā un sabiedrībā.
- ▶ **Veicināt** pedagogu, vecāku un sabiedrības **informētību** iekļaujošās izglītības jautājumos, izmantojot speciālistu kompetences atbalsta komandā.

ATBALSTA GRUPAS LOMAS

IETEIKUMI ATBALSTA GRUPAI SADARBĪBAS VEIDOŠANAI AR VIETĒJO SABIEDRĪBU BĒRNU UN JAUNIEŠU AR FUNKCIONĀLIEM TRAUCĒJUMIEM INTEGRĀCIJAS ATBALSTAM

- **Apkārtējās sabiedrības reakcija uz bērnu ar speciālām vajadzībām būs lielā mērā atkarīga no tā, kā ģimene un jūs paši pieņemsiet šo bērnu, komunicēsiet ar viņu, iesiet kopā sabiedrībā un rosināsiet uz saskarsmi ar pārējiem.**
- Veiciniet bērnu tiesību aizstāvību un izglītību.
- Meklējiet veidus, kā nodibināt kontaktus ar institūcijām, lai saņemtu bērniem un viņu ģimenēm vajadzīgo.
- Palīdziet ģimenēm atrast domubiedrus, kas var palīdzēt atrast nepieciešamo informāciju un atbalstu.
- Pēc iespējas izvairieties no segregējošu pasākumu organizēšanas.
- Rosiniet bērnu un jauniešu ar funkcionāliem traucējumiem līdzdalību vietējai sabiedrībai nozīmīgos notikumos, procesos.
- Informējiet vietējos masu medijus par to, ko organizējat, kas tiek piedāvāts pašvaldībā bērniem un jauniešiem ar speciālām vajadzībām, par problēmām, to iespējamiem risinājumiem u.c.

GALVENIE ATBALSTA SNIEGŠANAS PRINCIPI- 1

- ▶ Labs atbalsts ir virzīts **uz kaut ko konkrētu**. Vispārējs atbalsts ne vienmēr sniedz palīdzību. Pievērsiet uzmanību konkrētām problēmām vai vajadzībām.
- ▶ Lai veiksmīgāk varētu tikt galā ar problēmām, tās ir vēlams **sadalīt pa sīkākiem uzdevumiem/soļiem**.
- ▶ Izvirziet konkrētas problēmas un tādus risinājumu veidus, **kurus ir iespējams izpildīt**.

GALVENIE ATBALSTA SNIEGŠANAS PRINCIPI - 2

- ▶ Izdaliet konkrētas problēmas, kuras aptver lielu cilvēku daudzumu. Izvēlieties tādas problēmas, kuras varētu ieinteresēt un **apvienot kopā cilvēkus un grupas ar dažādām interesēm.**
- ▶ **Pasniedziet** pārlicinošu un **precīzu problēmas aprakstu.** Mēģiniet pārlicināt pārējos par šīs problēmas nozīmi un tās risināšanas nepieciešamību.
- ▶ Tie, kuri spēj efektīvi sniegt atbalstu, zina, ka pastāv vairāki izmaiņu paņēmieni. **Pārdomājiet savu darbību variantus.**

GALVENIE ATBALSTA SNIEGŠANAS PRINCIPI - 3

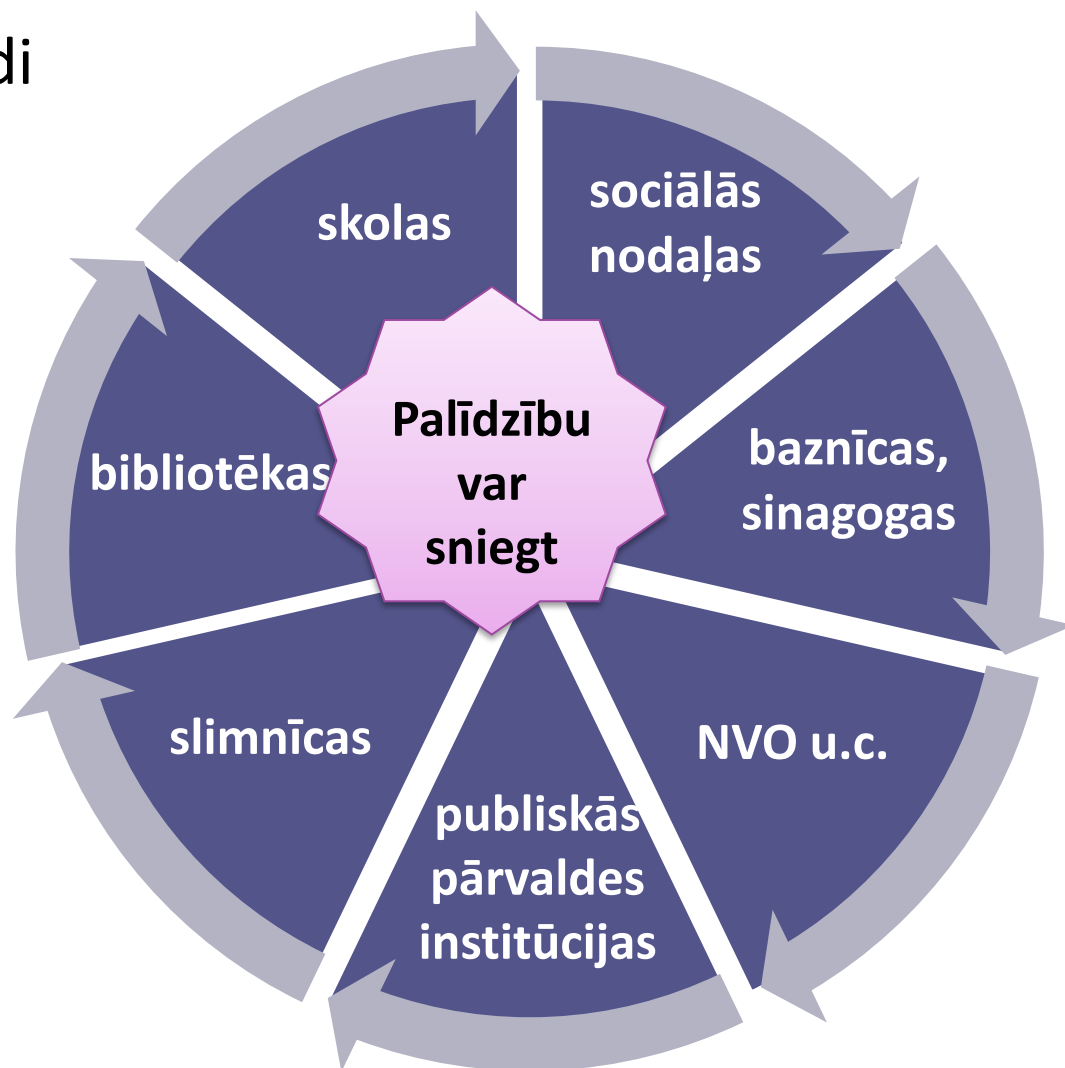
- ▶ **Izmantojiet dažādas metodes**, lai panāktu iecerētās izmaiņas. Jūsu izmantotās darba metodes var būt: publiskā informācija, vietējo pašvaldību “monitorings”, pirmorganizācijas iedzīvotāju vidū, tiesas procesi u.tml.
- ▶ Efektīvam atbalstam ir **nepieciešama rūpīga sagatavošanās, kā arī nākotnes darbības**, lai nostiprinātu sasniegto rezultātu.
- ▶ **Izmantojiet visas**, pat vismazākās iespējas.

GALVENIE ATBALSTA SNIEGŠANAS PRINCIPI - 4

- ▶ Izpildiet to garlaicīgo un smago darbu, kuru neviens cits nevēlas darīt.
- ▶ **Lasiet** visus dokumentus, īpaši - rīkojumus un atskaites.
- ▶ Akurāti un sīki **pierakstiet visu**, ko jūs darāt.

IESPĒJAMIE SADARBĪBAS PARTNERI

Projektu, pasākumus visefektīvāk var realizēt tad, ja to atbalsta dažādi cilvēki un grupas.

3. Tolerance un iecietība sociālās integrācijas un iekļaujošas izglītības īstenošanā

TOLERANCES JĒDZIENS

Tolerance (ieciētība):

- ▶ **gatavība** reliģiskos, politiskos, pasaules uzskata un kultūras pārlicības jautājumos **būt iecietīgam pret citādu un pretēju uzskatu paudējiem, sadarboties kopēju humānu un progresīvu mērķu sasniegšanai;**
- ▶ prasme **nenosodīt** tos, kuru pārlicība, uzvedība vai rīcība atšķiras no priekšstata par vēlamu;
- ▶ vēlme **pieļaut izvēles un uzvedības brīvību**, atzīt un cienīt citu pārlicību un praktisko darbību **noteiktu morāles robežu ietvaros.**

INDIVIDUĀLĀS TOLERANCES VEICINĀŠANA

Iecietība nav piekāpšanās, pretimnākšana vai izdabāšana —
tā ir **aktīva attieksme**, kas tiek veidota,
pamatojoties uz cilvēka tiesībām un pamatbrīvībām.

Iecietību veicina:

zināšanas, atklātība, saskarsme, domas, apziņas un uzskatu brīvība.

Iecietība —harmonija daudzveidībā.

“Es daru vienu, bet tu dari ko citu.

Es dzīvoju šajā pasaulē ne tādēļ, lai atbilstu tavām gaidām, bet tu dzīvo šajā pasaulē ne tādēļ, lai atbilstu manām gaidām.

Tu esi tu, es esmu es, un, ja mums izdodas saprast un pieņemt vienam otru, tas ir lieliski!”

Nezināms autors

TOLERANCES IZPAUSMES LĪMEŅI

Kognitīvais līmenis

„Es” un
citu
izzināšana
un
atzīšana

Svarīga:
labvēlība
pieklājība
pacietība
lojalitāte
sociāla aktivitāte

Konstruktīvais līmenis

Dialoga
veidošana
ar citiem

Darbīgais līmenis

Sadarbība
ar citiem

Aizstāvības līmenis

Sadarbība
un
palīdzība

*Refleksīvais
līmenis*

Sadarbības
rezultātu
analīze

Svarīga:
emocionālā stabilitāte
augsts empātijas līmenis
ekstravertums
sociālā aktivitāte
prasmē palīdzēt

**4. Stereotipu un
aizspriedumu ietekme
saskarsmē,
to pārvarēšanas
mehānismi**

STEREOTIPS

Stereotips ir **standartizēts priekšstats** par to, ka vienas grupas pārstāvji ir līdzīgi un viņiem **nav** individuālu **atšķirību**.

Kādi ir stereotipi?

Stereotipi ir sastopami **visās dzīves jomās**. Tie var būt **pozitīvi un negatīvi**.

Kam piemīt stereotipi?

Ikvienam cilvēkam ir sava stereotipu „soma”.

Kā rodas stereotipi?

Stereotipi rodas bērnībā, kad redzam apkārtējo cilvēku uzvedības modeļus - tā rodas pārlicība par to, kādam ir jābūt vīrietim, sievietei, attiecībām, izskatam u.c.

Ko darīt ar stereotipiem?

Savus stereotipus var analizēt - vai tie palīdz vai traucē.

SASKARSME

- ▶ Cilvēki ikdienā kontaktējas ar citiem pēc vidē, ģimenē un valstī pastāvošajiem stereotipiem.
- ▶ Stereotipu raksturu ietekmē politiskais klimats valstī, ideoloģija, politizētais etniskums.

STEREOTIPI SASKARSMĒ:

- ▶ labvēlība pret savu grupu/ citas grupas noraidīšana;
- ▶ pasvītro savas grupas daudzveidību/ citas grupas vienvēidību;
- ▶ izceļ savas grupas paraugpiemērus/ citas grupas prototipiskus piemērus;
- ▶ savas grupas neveiksmes piedēvē situācijai/ citas grupas - tās spējām.

(Tajfel & Turner 1986)

Ja sadarbībai ir labvēlīgi apstākļi, notiek stereotipu pozitīva maiņa.

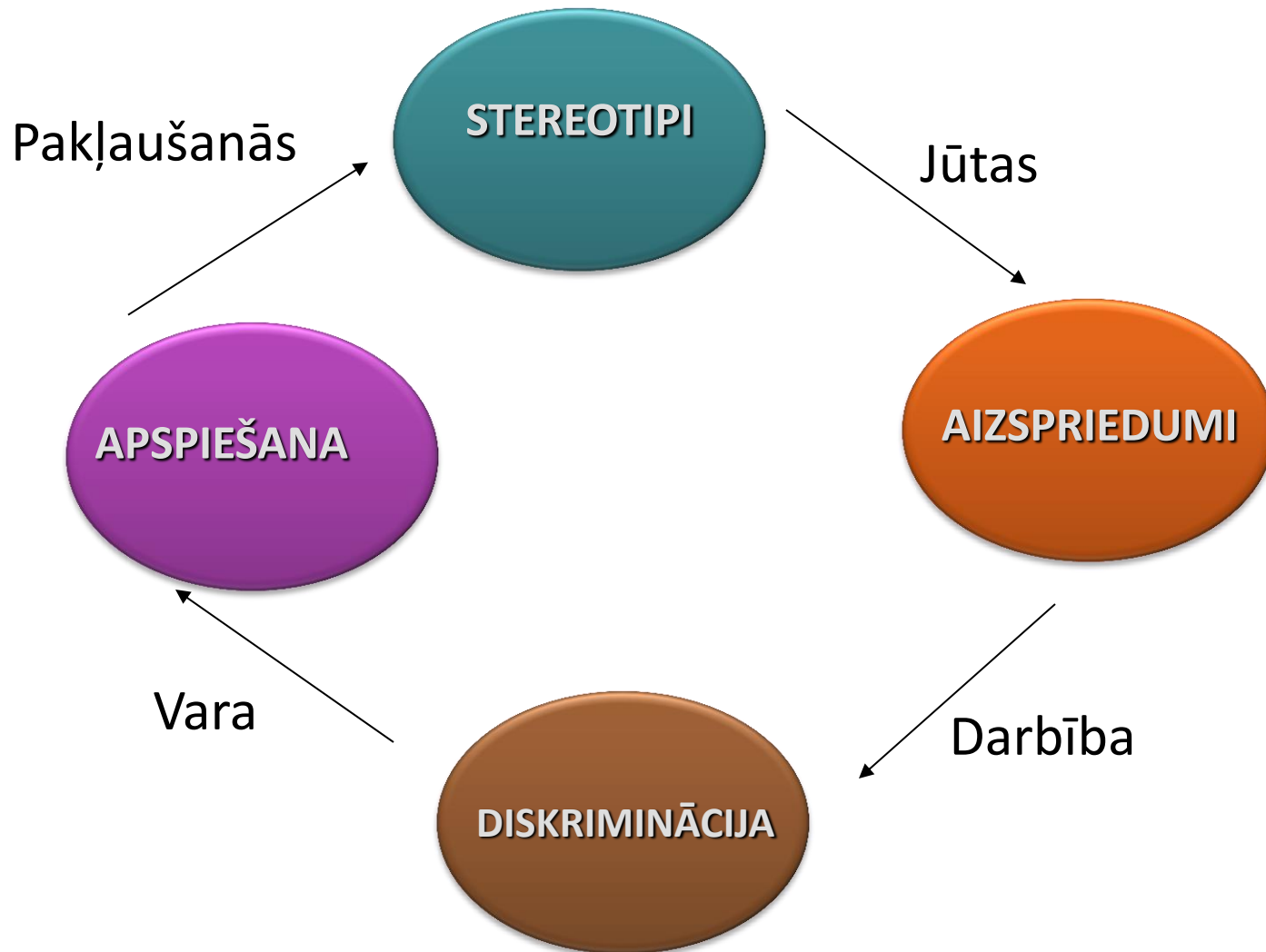
STEREOTIPI KĀ KLIŠEJAS:

- ▶ ļauj samazināt laiku partnera izzināšanā;
- ▶ samazina cilvēka trauksmi, kā rīkoties un uzvesties;
- ▶ izkropļo spriedumus, iespaido interpretācijas par cilvēku;
- ▶ traucē saskatīt individuālo, atšķirīgo;
- ▶ izpaužas grupas īpašību pārņemšanā uz personību un otrādi – personisko īpašību pārņemšanā uz grupu.

STEREOTIPUS VISBIEŽĀK IZMANTO:

- ▶ ja ir laika deficīts;
- ▶ ja ir informācijas deficīts;
- ▶ kad nepieciešams apliecināt savu uzticību kādai grupai;
- ▶ kad nepieciešams izskaidrot savas negatīvās nostādnēs;
- ▶ ja ir nogurums;
- ▶ ja ir emocionāls uzbudinājums;
- ▶ jaunībā, kad cilvēks vēl nav uzkrājis dzīves pieredzi.

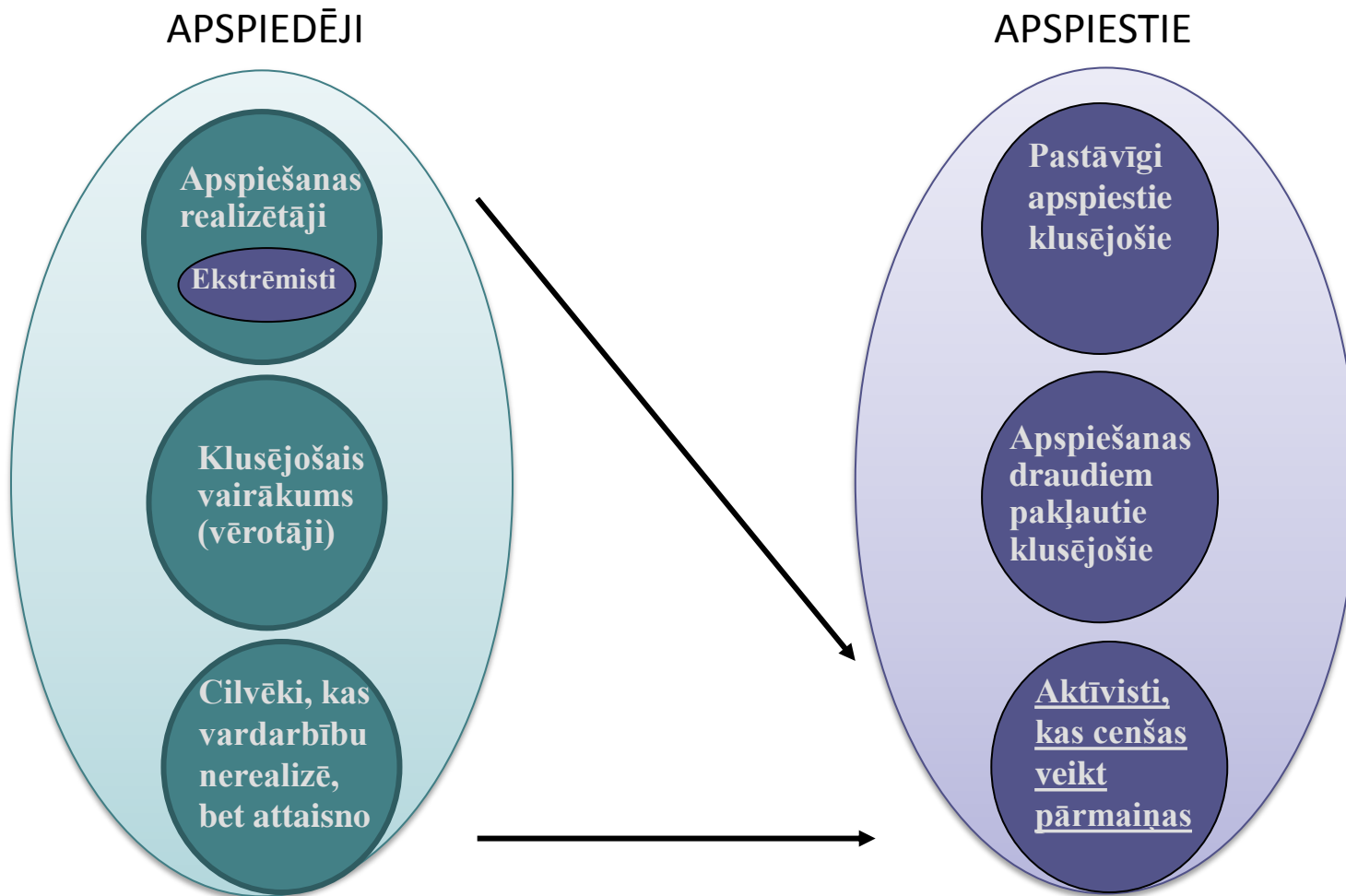
NO STEREOTIPIEM LĪDZ VARDARBĪBAI

DISKRIMINĀCIJA

aizliegta atšķirīga attieksme, pret citiem vērsta darbība, kuras mērķis vai rezultāts ir personas nostādīšana mazāk labvēlīgā situācijā attiecībā pret citu personu.

APSPIEŠANAS/ VARDARBĪBAS CIKLA MODELIS

G. OLPORTA (*ALLPORT*) STARPGRUPU SASKARSMES HIPOTĒZE

Pirmo reizi aprakstīta darbā „Aizspriedumu daba” (1954), tā ir populāra etnisko attiecību izpētē.

Kontaktēšanās ar citas grupas pārstāvjiem var mazināt aizspriedumus pret šo grupu, jo tā ir iespēja veidot adekvātus priekšstatus, atklāt līdzības uzskatos un vērtībās, kas var veicināt pozitīvas attieksmes un attiecības.

Pozitīva ietekme ir tām saskarsmes situācijām, kurās ir noteikti priekšnosacījumi:

- ▶ vienāds iesaistīto statuss situācijā,
- ▶ kopīgi mērķi,
- ▶ starpgrupu sadarbība, nevis konkurence,
- ▶ normatīvs atbalsts (autoritātes, vadītāji, likumi, tradīcijas).

Svarīgi, lai saskarsmes pieredze būtu pozitīva.

5. Attieksmes maiņa pret cilvēkiem ar īpašām un speciālām vajadzībām

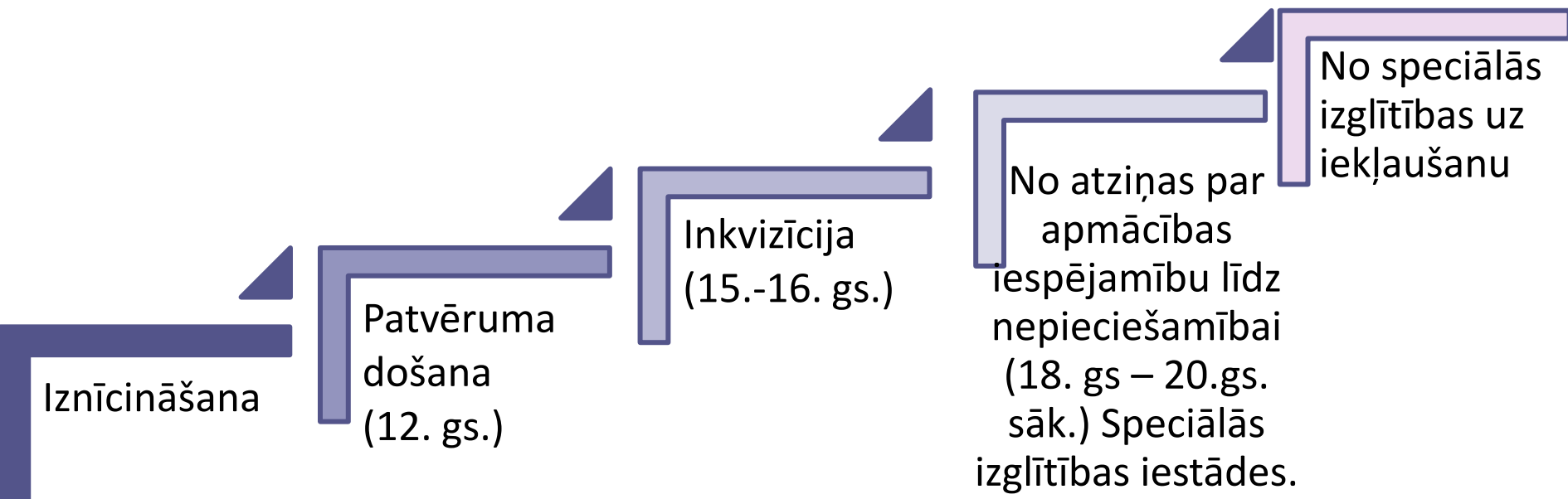

ATTIEKSMES MAIŅA PRET CILVĒKIEM AR SPECIĀLĀM VAJADZĪBĀM

- ▶ **Sabiedrības uzmanība fokusējas uz defektiem**, kas atšķir personu no apkārtējā vairākuma.
- ▶ **Līdz šim** visos vēstures posmos **attieksmē pret cilvēkiem ar izteiktiem fiziskās vai garīgās attīstības traucējumiem vērojami aizspriedumi**.
- ▶ Ne tikai **tāpēc**, ka šie cilvēki nespēja iesaistīties sociālajās norisēs, bet arī **tāpēc, ka no viņiem baidījās**.

- ▶ Antīko laiku likumu krājumu analīze liecina, ka tūkstošiem gadu likums cilvēkus ar smagiem fiziskās vai garīgās attīstības traucējumiem uztvēra kā nepilnvērtīgus pilsoņus.
- ▶ Pirmais likums, kurā aprakstīts, kā izturēties pret šiem cilvēkiem, bija Svētie Raksti: «Nerunā ļaunu par nedzirdīgajiem, un aklā priekšā neliec neko, lai viņš nepakluptu, baidies no Dieva»
- ▶ Taču turpat teikts, ka «neviens, kura miesai ir kāds trūkums - ne aklais, ne klibais, ne kroplīgais – nedrīkst tuvoties, lai upurētu Dievam...»

ATTIEKSMES MAIŅA PRET CILVĒKIEM AR SPECIĀLĀM VAJADZĪBĀM IZGLĪTĪBAS JOMĀ

ATTIEKSME

Daudzdimensiāla īpašība, ko raksturo izziņa (pārlicība un zināšanas), kas ietekmē:

- ▶ darbību (uzvedību),
- ▶ iztēli (emocijas).

**Attieksmes maiņu veicina zināšanas un izpratne,
katra paša piedzīvotais un līdzpārdzīvotais.**

EMOCIJAS SAISTĪTAS AR RISKIEM SASKARSMĒ

Nereti vietējā sabiedrība, paši cilvēki ar speciālām vajadzībām un viņu ģimenes, baidās un izvairās no pārmaiņām, kuras nepieciešamas, integrējot cilvēkus ar speciālām vajadzībām.

Pārmaiņas var radīt risku:

- ▶ apzināties sevi - salīdzināt “mēs” un “citi”,
- ▶ atklāt sevi - savas vājības, kļūt neaizsargātam,
- ▶ kļūdīties, piedzīvot neveiksmi,
- ▶ atsvešināties, tikt atstumtam,
- ▶ piedzīvot neveiklus brīžus,
- ▶ piedzīvot personīgas izmaiņas, zaudēt savas vērtības, savu identitāti un harmoniju, zaudēt sev ierasto sadzīves veidu, bailes no jaunu funkciju apgūšanas,
- ▶ pārdzīvot emocionālo stresu, bailes zaudēt savu iekšējo mieru un stabilitāti, kontroli pār situāciju,
- ▶ nonākt nenoteiktā situācijā.

VAJADZĪBAS KĀ MOTIVĀCIJA RĪCĪBAI

Cilvēka rīcību lielā mērā nosaka viņa vajadzības.

- ▶ Vairākuma atvērtība pret mazākumu saistīta ar vajadzībām. Katra vajadzība ir pamatota.
- ▶ Nav labu vai sliktu vajadzību, tās ir neitrālas, bet ceļi, kā savas vajadzības apmierina un aizsargā, ir dažādi.
- ▶ Visu vietējās kopienas locekļu, tai skaitā bērnu un jauniešu ar speciālām vajadzībām un viņu ģimeņu vajadzību ievērošana ir sabiedrības izglītības, labklājības, demokrātijas un labas pārvaldības rādītājs pašvaldībā.

6. Komunikācija ar bērniem ar dažādiem funkcionāliem traucējumiem

DZIRDES TRAUCĒJUMI:

Dzirdes traucējumi – traucēta lingvistiskas informācijas uztveršana ar dzirdes palīdzību, neatkarīgi no skaņas pastiprinātāju lietošanas.

- ▶ Dzirde var būt **traucēta vienā vai abās ausīs**, skaņas stipruma vai/un augstuma uztveršanā,
- ▶ **bērni var būt skaļi**, emocionāli - **ātri aizkaitināmi** (ja nesaprot viņa teikto, vajadzību),
- ▶ grupā/klasē **bērns var būt sociālā izolētībā**, ja vienaudži neprot bērna iespējam atbilstošas komunikācijas prasmes,
- ▶ kurlums jeb daļējs dzirdes zudums **neietekmē cilvēka intelektuālas spējas**,
- ▶ **grūti apgūt vārdu krājumu, gramatiku**, vārdu kārtību, idiomātiskās frāzes,
- ▶ bērns var nedzirdēt un **nesaprast** teikto.

Ieteikumi komunikācijas organizēšanai

- ▶ Runas nolasīšana no lūpām (komunikācijas procesā nepieciešamība **atrasties tuvu** un **pretī** sarunu biedram), pirms sākt runāt, **pievērst sev bērna uzmanību**,
- ▶ **zīmju valoda**,
- ▶ mācību procesā ar valodas palīdzību sniegtā informācija **jāpastiprina ar vizuālo informāciju**,
- ▶ **jākontrolē "fona troksnis"**, kas bērniem ar nekvalitatīviem dzirdes aparātiem apgrūtina informācijas uztveršanu, bērna fizisko labsajūtu (galvassāpes pastāvīgu trokšņu dēļ, bērns var atteikties lietot dzirdes aparātu).

Komunikācijas ietekme bērna attīstībā

- ▶ komunikācijas rezultātā savu iespēju robežās **apgūst valodu**, ko izmanto saziņai,
- ▶ komunikācijas prasmes dod iespēju **izvairīties no sociālās izolētības**,
- ▶ **paaugstina pašvērtējumu.**

REDZES TRAUCĒJUMI

Redzes traucējumi – funkcionāla redzes zuduma sekas: pilnīgs redzes trūkums, samazināts redzes asums vai redzes lauks (perifērās redzes zudums) u.c.

- ▶ Bērns nejūt vajadzību izpētīt apkārtni, redzes traucējumi var ietekmēt bērna patstāvības veidošanos un motivāciju mācīties,
- ▶ nespēj atdarināt sociālās uzvedības modeļus, neuztver neverbālos signālus.

Ieteikumi komunikācijas organizēšanai

- ▶ **Taktilo stimulu** izmantošana,
- ▶ iespējama nepieciešamība no **mugurpuses aptverot bērna rokas**, palīdzēt veikt kādu uzdevumu,
- ▶ papīra lapas malas, grīdas līmeņa maiņas vieta, izvirzītas virsmas - **kontrastējošā krāsā**,
- ▶ **tuva komunicēšanas distance**,
- ▶ **skaidra, saprotama audiālā informācija** (jāņem vērā trokšņu līmenis telpā),
- ▶ **Braila raksta** izmantošana,
- ▶ **vides maiņa** tikai pēc **verbālas informācijas**,
- ▶ **vizuālā informācija** - liela izmēra, dažādi spoži, apgaismoti priekšmeti.

Komunikācija, audiālā informācija palīdz:

- ▶ iepazīt apkārtējo vidi, justies drošāk,
- ▶ motivēt un sniegt iespēju iegūt vairāk informācijas, mācīties,
- ▶ apgūt sociālās uzvedības modeļus.

CENTRĀLĀS NERVU DARBĪBAS TRAUCĒJUMI

- ▶ bieži **kopā** ar redzes, dzirdes un/vai runas traucējumiem,
- ▶ **informācijas apstrādes problēmas**, kas ietekmē bērna spējas mācīties,
- ▶ ierobežotu kustību un komunikācijas dēļ **maz sociālo kontaktu**.

Ieteikumi komunikācijas organizēšanai

- ▶ **mierīgs, labvēlīgs psiholoģiskais klimats,**
- ▶ **pielāgojumi,** palīgierīces, lai ir iespēja noturēt rokā nepieciešamo,
- ▶ **lēns runas temps,**
- ▶ **”vieglā valoda”** – informācija tiek sniegta īsās, vienkāršās teikumu konstrukcijās, pakāpeniski,
- ▶ smagu runas traucējumu gadījumos **komunikācijas ar piktogrammu, signālkartīšu, datora palīdzību,**
- ▶ nereti tiek izmantota nestandarta komunikācija vai **informācija par bērna vajadzībām jāsaprot, sekojot bērna uzvedībai.**

Komunikācijas prasmes dod iespēju:

- ▶ **izvairīties no sociālās izolētības,**
- ▶ **iegūt un saprast informāciju.**

SENSORISKI INTEGRATĪVIE TRAUCĒJUMI

Sensoriski integratīvie traucējumi – traucēta spēja uztvert informāciju ar sajūtu starpniecību, apkopot šīs ar sajūtu starpniecību gūtās izjūtas ar iepriekšējo informāciju, atmiņām, zināšanām un jēgpilni fiziski reaģēt.

- ▶ **Informācijas apstrādes un uzvedības problēmas, kas ietekmē bērna spējas mācīties,**
- ▶ pazemināta vai paaugstināta reakcija uz dažādiem sensoriskajiem signāliem, rezultātā **viegli uzbudināms, izklaidīgs, hiperaktīvs.**
- ▶ **Var izolēties** no apkārtējiem.

Ieteikumi komunikācijas organizēšanai

- ▶ **Izvairīties no liekiem sensoriskiem stimuliem.**
- ▶ **Balstīties uz apgūtām lietām**, jo bērniem grūti pielāgoties jaunām situācijām.
- ▶ **Mierīga atmosfēra**, jo bērna uzvedība var būt impulsīva.
- ▶ Komunikācijā **balstīties uz tām maņām**, kuru **kairinājums neizsauc** bērņā **negatīvu reakciju**, piemēram, sarunā bērnam nepieskarties, ja pieskāriens bērnam izraisa nepatīkamas fiziskas izjūtas.

Komunikācija palīdz:

- ▶ **uzturēt** bērna **interesi** par notiekošo,
- ▶ **saprast** bērna **vajadzības** un atbilstoši reaģēt.

PADOMI ATBILDĒM UZ BĒRNU UZDOTAJIEM JAUTĀJUMIEM

- ▶ Runā konkrēti un īsi.
- ▶ Pievērs nedalītu uzmanību bērnam, vēro viņa reakciju.
- ▶ Aktīvi izrādi interesi par jautājumu vai komentāru.
- ▶ Lieto vienkāršus konkrētus vārdus vai bērnam saprotamas līdzības.
- ▶ Atceries, ka izrādītā attieksme sarunas laikā ir tikpat nozīmīga kā tevis sniegtā informācija.
- ▶ Izrādi cieņu bērna jautājumiem vai komentāriem.
- ▶ Izvairies no dogmatiskiem apgalvojumiem, pasaki vienkārši to, ko tu zini.
- ▶ Jūti līdzī. Centies saprast un noskaidrot bērna bažas.
- ▶ Esi loģisks. Pārlicinies, ka tevis sniegtais saturs un attieksme ir saskanīgi. Smiešanās par bērna gudru, bet nepieklājīgu piezīmi, kad tu viņam aizrādi, var sniegt viņam divējādu informāciju.
- ▶ Pārdomā, kādas domas, izjūta, saturs bija bērna jautājuma pamatā.

7. Iekļaujošu pasākumu plānošana un organizēšanas metodika

IEKĻAUJOŠU PASĀKUMU PLĀNOŠANA

MĒRĶIS

UZDEVUMI

DARBĪBAS

VAJADZĪGAIS ATBALSTS

SASNIEGUMU RĀDĪTĀJI

IZPILDĪŠANAS LAIKS

Svarīgi skaidri apzināties, ko vēlamies panākt, organizējot konkrēto pasākumu, kādi būs uzdevumi, soļi, kurus īstenojot, tiks sasniegts izvirzītais mērķis, un kāds būs rezultāts, kas liecinās, ka mērķis ir sasniegts.

Plānojiet gan nepieciešamos cilvēkresursus, gan materiālo ieguldījumu (finanses) un pietiekami ilgu sagatavošanās un īstenošanas laiku, atspoguļojot to konkrētās aktivitātēs.

SASNIEDZAMU MĒRĶU IZVIRZĪŠANA

- ▶ **S** *Specific* (konkrēts, noteikts) **K**
- ▶ **M** *Measurable* (izmērāms) **I**
- ▶ **A** *Achievable* (sasniedzams) **S**
- ▶ **R** *Relevant* (nozīmīgs, būtisks, svarīgs) **N**
- ▶ **T** *Time Bound* (noteikts laiks) **N**

Organizatoram **svaīgi apzināties** savas un bērna stiprās un vājas puses, lai izvirzītu reāli sniedzamus mērķus un lai būtu arī izaicinājums.

VISPĀRĒJĀS STRATĒGIJAS DARBĀ AR BĒRNIEM, KURIEM IR FUNKCIONĀLI TRAUCĒJUMI - 1

Izvirziet sasniedzamus mērķus:

Sāciet ar maziem mērķiem, lai bērns varētu tos sasniegt.

Kopīgi priecājieties par katru bērna sasniegumu, pirms izvirzāt viņam jaunu uzdevumu

Norādījumiem ir jābūt vienkāršiem un konkrētiem

- ▶ Īsi, bet precīzi. Viens lūgums vai norādījums vienā - divos teikumos.
- ▶ Atzīmējiet bērna neatlaidību ar iedrošinājumu un atzinību.
- ▶ Piedāvājiet bērnam īsas aktivitātes, lai bērns spēj noturēt uzmanību.

Palīdziet bērnam iemācīties:

Izmēģiniet dažādas pieejas. Ja bērns neapgūst vēlamu darbību pēc mutiskiem norādījumiem - nākošreiz parādiet, kā to darīt.

Ja bērns var apgūt darbību, bet pēc stundas to vairs nespēj atkārtot. Atkārtojiet savus norādījumu vēl un vēl. Esiet pacietīgi.

VISPĀRĒJĀS STRATĒGIJAS DARBĀ AR BĒRNIEM, KURIEM IR FUNKCIONĀLI TRAUCĒJUMI - 2

Izstrādājiēt skaidrus noteikumus:

Izstrādājiēt skaidrus noteikumus bērna uzvedībai un uzrakstiet tos.

Jau iepriekš vienojieties, kādas sekas būs noteikumu pildīšanai vai pārkāpumam.

Nosakot noteikumus un to pildīšanas sekas, pārrunājiēt tos ar bērnu, bet tiklīdz tie ir pieņemti, stingri tos ievērojiēt.

Esiet pacietīgi, bet stingri pret nevēlamu uzvedību:

- ▶ Ja jums ir jākorīgē bērna uzvedība, dodiet viņam vēlamās uzvedības piemēru.
- ▶ Ļaujiet bērnam praktizēties vēlamajā uzvedībā, izpaudiet savu pozitīvo attieksmi, kad bērnam tas izdodas.

VISPĀRĒJĀS STRATĒGIJAS DARBĀ AR BĒRNIEM, KURIEM IR FUNKCIONĀLI TRAUCĒJUMI - 3

Uzsveriet veiksmes:

Reagējiet ar entuziasmu un prieku uz vismazāko bērna veiksmi, lai cik nenozīmīga tā šķiet.

Iedrošiniet aktivitātēs, kas bērnam izdodas.

Ignorējiet neveiksmes, uzsveriet pozitīvo.

Veidojiet ciešas attiecības:

- ▶ Neatkarīgi no tā, kā veicas, cik bieži vien iespējams dariet kopīgi lietas, kas bērnam patīk.
- ▶ Ļaujiet bērnam izvēlēties aktivitāti un noteikt noteikumus.

PIELĀGOJUMI BĒRNIEM AR FUNKCIONĀLIEM TRAUCĒJUMIEM

Pielāgojumu joma	Pielāgojumu veids	Pielāgojumu piemēri
Apkārtojās vides adaptācija	Adaptācija vai modifikācijas, kuras steidzīgi nepieciešamas bērnu drošībai, pārvietošanās iespējai, labsajūtai, darbībai.	Nobraukšanas/uzbraukšanas slīpās plaknes, kuras nepieciešamas ratiņiem un tiem, kuri staigā ar kruķiem. Palielināt vai samazināt saules gaismas iekļūšanu klasē bērniem ar redzes traucējumiem. Samazināt trokšņu līmeni.
Instrukciju adaptācija	Adaptācija, kura maina instrukciju sasniegšanu, lai tās būtu bērnam uztveramas un saprotamas.	Ekspansija (palielina pašreizējās bērna zināšanas). Informācija, ņemot vērā dabisko situāciju. Nosakot ātrumu, kādā tiks apgūta jauna informācija, darbība.
Materiālu adaptācija	Adaptācija vai modifikācijas, kuras nepieciešamas, lai bērni varētu ērti tos izmantot.	Lielas, kontrastainas grāmatas bērniem ar redzes traucējumiem. Resnas pildspalvas vai lieli citi priekšmeti bērniem ar motorikas traucējumiem.
Dienas plāna/pasākuma gaitas adaptācija	Aktivitāšu adaptācijas, kuras orientētas uz vēlamā rezultāta iegūšanu.	Laika regulēšana, termiņu regulēšana, aktivitāšu secība pasākumos.

IETEIKUMI PASĀKUMU ORGANIZĒŠANAI PLĀNOŠANAS POSMĀ:

- aktivitāšu **plānošanas un īstenošanas procesā iesaistīt visu atbalsta komandu**, precīzi paredzot gan katra personīgo atbildību, gan iespēju atbalstīt kolēģus sadarbojoties;
- plānošanas procesā **iesaistīt arī pasākumu dalībniekus** – jauniešus;
- ja tiek plānoti grupu darbi, **bērnu grupas komplektēt pa vecumiem 7-9 gadi, 10-13 gadi, 14-18 gadi**, jo bērnu intereses ir krasi atšķirīgas, tāpat arī darba iemaņas, prasmes un temps;
- **paredzēt aktivitātēs ar jauniešiem pietiekami lielu pieaugušo/brīvprātīgo skaitu**, lai varētu sniegt individuālu atbalstu, kad vien tas nepieciešams;
- darbu ar jauniešiem **plānot sabalansēti**, izmantojot dažādas metodes (attīstošās spēles, diskusijas, praktiskos darbus, kustību aktivitātes utt.);

- **plānot vairākus** jauniešiem piedāvāto aktivitāšu **variantus**, lai viņi varētu izvēlēties savām interesēm un spējām atbilstošas darbnīcas un materiālus, ar ko darboties;
- **plānot aktivitātes bērniem individuāli, visiem kopā, lielākās un mazākās grupās**, mainot grupu sastāvu un rosinot bērnus gūt sociālās kompetences: sadarboties gan ar pieaugušajiem, gan vienaudžiem un gūt jaunus draugus;
- **sagatavot dalībniekiem** nelielas **dāvaniņas** par sekmīgi paveikto darba procesa stimulēšanai un patīkama noskaņojuma radīšanai, kā arī atzinības rakstus apbalvošanai sporta un vai kādā noslēguma pasākumā.

IETEIKUMI PROJEKTA AKTIVITĀŠU VADĪŠANAS LAIKĀ:

- ▶ uzsākot īstenot aktivitātes ar jauniešiem, **pārrunāt sagaidāmos rezultātus**, tā motivēt viņus aktīvai, radošai darbībai;
- ▶ elastīgi **reagēt uz auditorijas noskaņojumu, interesēm un diskusiju rezultātiem**, izmantojot vairākus plānojuma variantus;
- ▶ **izmantot daudzveidīgas aktivitātes**, lai katrs bērns varētu parādīt savu kompetenci un gūt gandarījumu;
- ▶ dot iespēju nelielas **aktivitātes vadīt pašiem dalībniekiem**,
- ▶ ar atraktīvu aktivitāšu palīdzību **rosināt bērnus apzināties nopietnas problēmas un meklēt tām risinājumu**;
- ▶ ar savu attieksmi un līdzdarbošanos **demonstrēt veiksmīgu darbošanās modeli**, kur katram būtu iespēja izteikties un tapt uzklausītam;

- ▶ aktivitāšu laikā dot iespēju **apgūt jaunas darba prasmes un iemaņas;**
- ▶ darba sākumā **kopā veidot kārtības noteikumus;**
- ▶ katra pasākuma **beigās organizēt noslēguma apli,** kurā katrs jauniešs stāsta par paveikto, veiksmi un grūtībām;
- ▶ **uzklausīt jauniešu ierosinājumus** un pasākumu laikā iespēju robežās tos realizēt;
- ▶ **pasākumu gaitu un tā dalībnieku darba rezultātus popularizēt ar masu mediju palīdzību,** tā ceļot jauniešu pašapziņu un sniedzot sabiedrībai jauniešu sociālās integrācijas pozitīvu piemēru.

IEKĻAUJOŠO PASĀKUMU FORMU DAUDZVEIDĪBA

Iekļaujošo pasākumu klāsts var būt ļoti plašs – no atsevišķām izzinoša rakstura nodarbībām, līdz sporta svētkiem, mākslas darbu izstādēm vai vairāku dienu nometnei ar plašu darbības programmu.

<i>Pasākuma veids</i>	<i>Piemērs</i>
Sporta pasākumi	Sporta spēles. Tematiskie sporta pasākumi, piemēram, “Uz meža takas”
	Orientēšanās tuvākajā apkārtnē, piemēram „Dārgumu lādes meklēšana” (pēc norādēm)
	Nakts trasīte u.c.
Izglītojoša rakstura nodarbības	„Mans vārds”
	“Manas tiesības un pienākumi”
	"Sabiedrība, kurā dzīvoju"
	"Pasaule ap mani"
Ekskursijas	“Vasaras/rudens pozitīvās emocijas”
	“ Nāc un izpēti!”
Radošās darbnīcas	“1,2,3, lai skan!”, “Čaklo rūķu skola”, “Pēdas smiltīs”
Uzvedumi, koncerti	
Izstādes	„Dzīve fotogrāfijās”
Mākslas, dzejoļu, dziesmu (u.c.) festivāls	
Vasaras nometne	
U.c.	

IEPAZĪŠANĀS UN SADARBĪBAS SPĒĻU PIEMĒRI - 1

Ko citi par tevi zina?(1)

Ievads: kāds iespaids par tevi rodas citiem cilvēkiem? Ir lietas, ko pārējie par tevi zina, ir tādas, ko nezina. Ar ko tu asociēties pārējiem?

Nepieciešams: A4 formāta lapa un pildspalva katram spēles dalībniekam

Norise: katrs dalībnieks uzraksta (vai nosauc) 2 lietas, ko visi par viņu zina, un 2 - ko, iespējams, nezina neviens, bet bērns gribētu par tām pastāstīt citiem. Spēles noslēgumā visi dalībnieki pārrunā - vai vienmēr priekšstats, kas veidojies par kādu cilvēku ir patiess un kāpēc notiek tā, ka sabiedrība iegūst aplamu priekšstatu par kādu cilvēku.

Analizē konkrētas situācijas no savu klasesbiedru vai draugu vidus.

IEPAZĪŠANĀS UN SADARBĪBAS SPĒĻU PIEMĒRI - 2

Ko citi par tevi zina? 2

Ievads: kādas filmas tu skaties? Kādas grāmatas lasi? Ko tu labprātāk dari brīvajā laikā? Par cilvēku var spriest arī pēc tā, par ko viņš interesējas un arī pēc tā, kādi cilvēki viņam šķiet interesanti, apbrīnas vērti.

Nepieciešams: 2 mazas papīra lapiņas un rakstāmais katram dalībniekam.

Norise: katrs dalībnieks uz kartītes uzraksta 2 populāru cilvēku vārdus, kuri viņam šķiet saistoši pēc profesijas, izskata, interesēm, rakstura īpašībām utml. Tad kartītes atdod spēles vadītājam. Vadītājs lasa uz kartītēm uzrakstīto, bet pārējie cenšas uzminēt, kurš to uzrakstījis.

Katrs runātājs motivē savas domas.

IEPAZĪŠANĀS UN SADARBĪBAS SPĒĻU PIEMĒRI - 3

Kā panākt uzticēšanos?

Ievads: bieži dzird sakām: "Es ar viņu nestrādāšu vienā pāri." Vai "Es viņam nedošu roku." Šādos brīžos viens no paņēmieniem - radīt situācijas, kur šie divi bērni strādā pāri. Uzdevumam jābūt tik interesantam, aizraujošam un saistošam, ka skolēnam vairs nav būtiski, ar ko kopā to veikt, vai kam blakus sēdēt aplī. Skolotāja uzdevums šos bērnus 'pieķert' šādā situācijā, norādot, ka darbu tik lieliski viņi paveica tāpēc, ka strādāja tieši šādā pāri. Tā soli pa solītim ir iespējams panākt labus rezultātus.

Nepieciešams: telpa, matračī vai poroloni drošībai.

Norise: vadītājs sadala bērnus pāros, liekot vienā pāri bērnus, kuriem ir šāda rakstura saskarsmes problēmas.

- ▶ 1. Bērni pa pāriem nostājas viens otram pretī, atbalstoties uz partnera plaukstām. Uzdevums - ļauties vieglām kustībām, izjūtot partneri, uzticoties viņam.
- ▶ 2. Telpā saliek dažādus šķēršļus, vienam no pāra aizsien acis, otrs dod mutiskas norādes, kur jāiet.
- ▶ 3. Bērni sastājas ar mugurām kopā un sadodas elkoņos, viens noliecas uz priekšu, otru turot uz muguras, tad otrādi - "veļ mucīņas".
- ▶ Pats svarīgākais ir pārrunas pēc spēles, kad skolotājs akcentē, ka šo spēli varēja veikt tikai divatā un palaujoties uz otru partneri, uzticoties viņam.

Ieteikumi: Tai obligāti nav jābūt spēlei. Sadzīvē, pamanot situāciju, kur šie bērni sadarbojas, tūlīt pievērsiet, pirmkārt, jau abu bērnu uzmanību šai situācijai, protams, arī pārējo uzmanību.

** Esiet pacietīgi - labs rezultāts būs ilga un pacietīga darba alga!*

IEPAZĪŠANĀS UN SADARBĪBAS SPĒĻU PIEMĒRI - 4

“Mezgli”

Visi dalībnieki sastājas aplī, nesadodoties rokās, bet tuvu viens otram. Katram dalībniekam jāsadod rokas ar 2 cilvēkiem, bet ne ar blakus stāvošajiem. Vadītājs pārbauda, vai visi ir sadevušies (lai nav neviena roka brīva). Tad, neatraisot rokas, jāizveido aplis (sejas virziens nav svarīgs). Veiksmīga ir tā grupa, kas spēj izveidot apli.

Aktivitāti var veikt 2 vai vairākās grupās (bet ne pārāk mazās), tad uzvarētāja ir tā grupa, kas spēj izveidot apli.

„Dziļā upe”

Inventārs: no divām auklām izveidota „dziļā upe”, attālums starp auklām atkarīgs no dalībnieku skaita, papīra, gumijas vai polietilēna plēves “akmeņi”, līmlenta.

Dalībniekus sadala 2 komandās, izlozē, kura komanda būs pirmā.

Uzdevums komandai: pāriet upi tā, lai tad, pirms visa grupa ir otrā krastā, neviens dalībnieks vairs nav tajā krastā, no kura pāriet upi. Pāriet upi drīkst tikai pa akmeņiem!

8. Ilgtspējīga atbalsta grupas darbība

SOCIĀLĀS INTEGRĀCIJAS, IEKĻAUŠANAS ĪSTENOŠANAS PROCESA KOMPONENTI

DARBĪBAS PROGRAMMAS IZSTRĀDE

PLĀNOŠANA – ĪSTENOŠANA - NOVĒRTĒJUMS

**Darbības programmas izstrādes pamatā ir
esošās situācijas apzināšana.**

Situācijas izpētei svarīgi:

- ▶ izzināt un aktualizēt indivīdu, atsevišķu sabiedrības grupu vajadzības, kuru respektēšanu esat nolēmuši atbalstīt,
- ▶ saskatīt problēmas simptomus un būt gataviem darīt tos zināmus plašākai sabiedrībai.

Nereti problēmu loks, kas gaida risinājumu, ir ļoti plašs, tāpēc apsveriet prioritātes!

Tās izkristalizēt palīdzēs atbalsta grupas darbības kopīgas izpratnes, robežu un iespēju apzināšana.

Definējiet savas atbalsta grupas :

- ▶ **misiju** –atbalsta grupas sūtību, galveno uzdevumu, ko veiksiet sabiedrības labā,
- ▶ **vīziju** - ideālu, vispārīgu mērķi, kas kalpo kā orientieris, uz ko tiekties,
- ▶ **vērtības**, kuras atbalstāt, aizstāvat, iedzīvināt,
- ▶ **pilnvaras**, kuru ietvarā darbosieties, nepārkāpjot ētikas normas un normatīvajos dokumentos reglamentēto,
- ▶ **resursus** – gan cilvēkresursus, kuriem ir nepieciešamās zināšanas un prasmes (ja ir nepieciešamība un iespēja, paredziet arī specifisku zināšanu un prasmju apguvi), gan finanses, gan materiālus un pieejamos pakalpojumus,
- ▶ **sadarbības iespējas** ar konkrētiem speciālistiem, organizācijām, sabiedrības grupām,
- ▶ **sagaidāmos rezultātus.**

Atbalsta grupas konkrētā ieguldījuma analīze

- ▶ **Darbinieki** – cik un kādi speciālisti ir atbalsta grupā un/vai tie ir pietiekami, lai īstenotu plānoto
- ▶ **Brīvprātīgie** – cik un kādi cilvēki būtu nepieciešami konkrētu aktivitāšu īstenošanai
- ▶ **Laiks** - reāla un konkrēta laika plānošana, pieturoties pie saplānotā aktivitāšu grafika
- ▶ **Nauda** – pamatojiet izmaksas
- ▶ **Pētījumu bāze** – izmantojot jaunākos pētījumus par konkrētu problēmu, ir iespējams rast pamatojumu konkrētām darbībām, padarīt tās jēgpilnas, pamatot finanšu nepieciešamību
- ▶ **Materiāli** - padomājiet, vai materiāli ir piemēroti pasākumu dalībniekiem ar funkcionāliem traucējumiem, materiālu sagādē iesaistiet ziedotājus, esiet radoši
- ▶ **Aprīkojums** - padomājiet, vai aprīkojums ir piemērots pasākumu dalībniekiem ar funkcionāliem traucējumiem, ne vienmēr tas ir jāiegādājas, varbūt to var iznomāt
- ▶ **Tehnoloģijas** – iepazīstiet un izmantojiet jaunākās IT, pieaiciniet jauniešus, kuri tās pārvalda
- ▶ **Partneri** – esošie un vēlamie. Darbošanās citu labā ir lieliska iespēja jaunu sadarbības tīklu veidošanai

Plānojiat darbības virzienus un konkrētus pasākumus

Ko mēs (kā atbalsta grupa) darīsim konkrētas problēmas risināšanai?

- ▶ Organizēsīm darbnīcas, seminārus...
- ▶ Piedāvāsim pakalpojumus...
- ▶ Izstrādāsim programmas, resursus...
- ▶ Apmācīsim...
- ▶ Piedāvāsim konsultācijas...
- ▶ Novērtēsīm...
- ▶ Sekmēsīm...
- ▶ Sadarbosīmies...
- ▶ Strādāsim ar medijiem. ..

Ko mēs vēlamies sasniegt?

leguvumi dažādām cilvēku grupām var būt atšķirīgi!

Svarīgi prognozēt, kāds būs rezultāts, apmierinājums:

- ▶ dalībniekiem,
- ▶ klientiem,
- ▶ finansētājiem,
- ▶ politikas veidotājiem/ lēmumu pieņēmējiem.

Kādi būs īstermiņa rezultāti?

Veidojiet prognozes iepriekšminētajā grupām vairākās jomās, ietverot:

- ▶ mācīšanos,
- ▶ informētību,
- ▶ zināšanas,
- ▶ attieksmes,
- ▶ prasmes,
- ▶ viedokļu formēšanos,
- ▶ motivāciju.

Kādi būs vidējā laika rezultāti?

Pārdomājiet, kā tiks ietekmētas:

- ▶ darbības,
- ▶ uzvedība,
- ▶ prakse,
- ▶ lēmumu pieņemšana,
- ▶ politika,
- ▶ sociālās aktivitātes.

Kāda būs galīgā ietekme?

Rezultāti (vietējā kopienā un sabiedrībā kopumā):

- ▶ sociālie,
- ▶ ekonomiskie,
- ▶ pilsoniskie,
- ▶ vides.

Šis materiāls atbalsta grupu dalībniekiem ir izstrādāts Izglītības iniciatīvu centra projekta

«**Sociālās integrācijas mehānismi bērniem un jauniešiem ar speciālām vajadzībām**»

2012.EEZ/PP/1/MASC/135/009 ietvaros

ar Eiropas Ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Latvijas valsts finansiālu atbalstu.

Par materiāla saturu atbild Izglītības iniciatīvu centrs.

Projektu finansiāli atbalsta: Islande, Lihtenšteina un Norvēģija

Projektu līdzfinansē: Cēsu novada pašvaldība, Jēkabpils pilsētas pašvaldība, Jūrmalas pilsētas pašvaldība un Preiļu novada pašvaldība.

© Izglītības iniciatīvu centrs, 2015

www.iic.lv

